

2026-02-10
S2026/00228**Socialdepartementet**Inspektionen för vård och omsorg
Box 45184
104 30 Stockholm

Uppdrag till Inspektionen för vård och omsorg att granska arbetet med riskbedömningar avseende framtida benägenhet att begå våldsbrott i samhället

Regeringens beslut

Regeringen ger Inspektionen för vård och omsorg i uppdrag att granska arbetet med bedömningar av patienters risk avseende framtida benägenhet att begå våldsbrott i samhället, i verksamheter som bedriver vård enligt lagen (1991:28) om psykiatrisk tvångsvård, förkortad LPT, och lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, förkortad LRV.

När uppdraget utförs ska Inspektionen för vård och omsorg föra dialog med och inhämta kunskap och erfarenheter från berörda myndigheter, däribland Kriminalvården, Polismyndigheten, Rättsmedicinalverket och Socialstyrelsen.

Inspektionen för vård och omsorg ska vidare föra dialog med och inhämta kunskap och erfarenheter från Delegationen för att genomföra en reform för mer samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet (S2025:A), Sveriges Kommuner och Regioner och andra berörda aktörer.

Inspektionen för vård och omsorg ska senast den 31 januari 2027 lämna en redovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet).

För uppdraget får Inspektionen för vård och omsorg under 2026 använda 3 500 000 kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetåret 2026 uppförda anslaget 1:8 Bidrag till psykiatri, anslagsposten 3 Till Kammarkollegiets disposition.

Medlen utbetalas ut engångsvis efter rekvisition till Kammarkollegiet senast den 1 december 2026.

Medel som inte har använts för avsett ändamål ska återbetalas senast den 31 mars 2027 till Kammarkollegiet. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning av använda medel lämnas till Kammarkollegiet.

Redovisning, rekvisition och återbetalning ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Skälen för regeringens beslut

De fruktansvärda händelser som inträffat under julhelgen 2025, där flera kvinnor dödades och skadades av för dem okända gärningspersoner, aktualiserar frågor kring samhällets möjlighet att förebygga och förhindra våldsdåd. I arbetet med att förebygga, bedöma och hantera risker för att personer ska skada andra har hälso- och sjukvården, i synnerhet den specialiserade psykiatriska vården, en viktig roll. I många länder, inklusive i Sverige görs inom hälso- och sjukvården, i synnerhet inom den specialiserade psykiatriska vården, bedömningar av enskilda patienters farlighet för andra. När det gäller den psykiatriska tvångsvården och den rättspsykiatriska vården finns ett mer uttalat ansvar för att bedöma om en person är eller kan bli våldsam (se bl.a. 3 § LPT, och 3 och 16 §§ LRV).

Syftet med sådana bedömningar är att försöka förhindra eventuella framtida våldshandlingar. Dessa bedömningar är förknippade med vissa utmaningar bl.a. när det gäller träffsäkerhet, riskvärdering och evidens. Det kan dock konstateras att det finns riskbedömningsinstrument inom psykiatrin för att predicera våld i samhället som har en måttlig till god prediktiv förmåga (se bl.a. Statens beredning för medicinsk och social utvärdering [S2025/00252]). Även mer nyanserade och praktiska bedömningar, genom personcentrerade och preventionsinriktade samtalsmetoder med fokus på förståelse, gemensam planering och aktiva skyddsåtgärder kan, vid sidan av riskbedömningsinstrument, bidra till att förebygga och bedöma dessa risker.

Trots detta finns det indikationer på att bedömningar när det gäller våldsbenägenhet i förhållande till andra inte görs rutinmässigt och i tillräckligt stor utsträckning, vilket bl.a. har konstaterats av Socialstyrelsen i arbetet med skade- och dödsfallsutredningar (se t.ex. S2026/00156).

Socialstyrelsen pekar bl.a. på att våldsrisker inte alltid upptäcks, att otillräckliga utredningar och uteblivna riskbedömningar förekommer och att samverkan mellan olika aktörer bl.a. hälso- och sjukvård, socialtjänst och rättsvårdande myndigheter behöver utvecklas. Vissa av dessa iakttagelser gäller även personer som vårdats enligt LPT och LRV. Det kan mot den bakgrunden konstateras att fortsatta insatser och utvecklade arbetssätt är nödvändiga.

I arbetet med att stärka hälso- och sjukvården i förmågan att bedöma och hantera patienters risk avseende framtida benägenhet att begå våldsbrott i samhället är tillsynen en viktig del. Riktade tillsynsinsatser kan både skapa förutsättningar för en mer patientsäker hälso- och sjukvård, åtgärda brister inom hälso- och sjukvården och öka lärandet i berörda verksamheter. En strategisk, effektiv och enhetlig tillsyn är också av stor betydelse för att möta de utmaningar och brister som finns inom området och som har uppmärksammats av bl.a. Socialstyrelsen.

Inspektionen för vård och omsorg ges mot den bakgrunden det här uppdraget.

Vid genomförandet av uppdraget ska Inspektionen för vård och omsorg bl.a. uppmärksamma arbetet med ledning och styrning, egenkontroll, en god vård, avvikelshantering och arbete med lex Maria. Det finns också behov av att uppmärksamma samverkan mellan bl.a. hälso- och sjukvården, socialtjänsten och rättsvårdande myndigheter. Vidare ska funktionshindersperspektivet, barnrättsperspektivet, anhörigperspektivet och stödet till barn som anhöriga genomgående tas tillvara.

När uppdraget utförs ska Inspektionen för vård och omsorg verka för att insatserna samordnas med övriga pågående initiativ inom området, bl.a. uppdraget att samordna, stödja och följa upp genomförandet av den nationella strategin inom området psykisk hälsa och suicidprevention (S2025/00016) och uppdraget att stärka och utveckla tillsynen inom området psykisk hälsa och suicidprevention (S2025/01452).

Vidare ska iakttagelserna från Inspektionen för vård och omsorgs tillsyn av socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck genomgående uppmärksammas (A2024/00668).

På regeringens vägnar

Camilla Waltersson Grönvall

Emilia Segerlind

Kopia till

Justitiedepartementet/DÅ, INS, KRIM

Socialdepartementet/SOF, SL

Finansdepartementet/BA, K, SFÖ

Arbetsmarknadsdepartementet/JÄM

Förvaltningsavdelningen/EKA

riksdagens socialutskott

Kriminalvården

Polismyndigheten

Rättsmedicinalverket

Socialstyrelsen

Delegationen för att genomföra en reform för mer samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet (S2025:A)